

บทที่ 10

สรุป และ ข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการวิจัยการเผยแพร่เทคโนโลยีการผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสมของเกษตรกรบ้านโนนสวรรค์ และบ้านหินดั่งและหนองไผ่ทอง จังหวัดขอนแก่น พอสรุปได้ดังนี้

1. สภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของครัวเรือนเกษตรกร

เกษตรกรทั้ง 2 หมู่บ้านอยู่ในเขตฝั่งฝน เกษตรกรสมาชิกในโครงการมีรูปแบบครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย ระดับการศึกษาสูงกว่าไม่ใช่มหาชิกในโครงการและเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านมากกว่าไม่ใช่มหาชิกในโครงการ แต่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุน้อยกว่าไม่ใช่มหาชิกในโครงการ เกษตรกรมีอาชีพหลัก คือ การทำนาทำไร่ โดยมีที่ทำกินเป็นของตนเอง และมีอาชีพรองคือ การรับจ้างอิสระและการค้าขาย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรสมาชิกในโครงการทั้ง 2 หมู่บ้าน มีรายได้ รายจ่าย กู้เงิน และมีทรัพย์สินในครัวเรือนสูงกว่าไม่ใช่มหาชิกในโครงการ

เกษตรกรส่วนใหญ่ของทั้ง 2 หมู่บ้าน เลี้ยงไก่พื้นเมืองมานานกว่า 10 ปี โดยประสบปัญหาที่สำคัญ คือ โรคระบาด หมัดและไร และปัญหาอาหารเลี้ยงไก่มีราคาแพง ซึ่งเมื่อไก่พื้นเมืองเกิดโรคระบาดในรอบปีที่ผ่านมา ไก่พื้นเมืองตายเกือบหมดฝูง เกษตรกรทำการฝังไก่ตาย และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญป้องกันโรคระบาด ไม่ถ่ายพยาธิ และไม่กำจัดพยาธิภายนอก (หมัดและไรไก่)

เกษตรกรบ้านหินดั่งและหนองไผ่ทอง สมาชิกในโครงการร้อยละ 50 เคยเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมในรอบปีที่ผ่านมา โดยมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าระดับปานกลาง ปัญหาที่สำคัญในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมของเกษตรกรคือ ราคาอาหารแพง การตลาด ลูกไก่หายาก โรคระบาด และลูกไก่อราคาแพง

เกษตรกรสมาชิกในโครงการมีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมเพื่อเป็นรายได้เสริม และทราบว่าไก่พื้นเมืองลูกผสมโตเร็ว จึงอยากทดลองเลี้ยง

2. การอบรมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม

ก่อนการฝึกอบรมครั้งที่ 1 (7 ตุลาคม 2540) เกษตรกรบ้านโนนสวรรค์ และเกษตรกรบ้านหินตั้งและหนองไผ่ทอง มีระดับความรู้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมค่อนข้างต่ำ และหลังจากการฝึกอบรมเกษตรกรมีระดับความรู้อยู่ในเกณฑ์ปานกลางทั้ง 2 หมู่บ้าน ในการฝึกอบรมครั้งที่ 2 เกษตรกรบ้านหินตั้งและหนองไผ่ทองมีระดับความรู้สูงขึ้น แต่เกษตรกรบ้านโนนสวรรค์มีระดับความรู้ไม่เพิ่มขึ้น

3. การส่งเสริมและการจัดการกลุ่ม

ในการส่งเสริมและการจัดการกลุ่ม เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมประสบปัญหาในเรื่อง การขาดแคลนเงินลงทุน ความเป็นผู้นำของประธานกรรมการกลุ่ม ประสิทธิภาพของตัวแทนกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการผลิตลูกไก่ และอายุของสมาชิกกลุ่มที่แตกต่างกันมาก การจัดการกลุ่มเกษตรกรบ้านหินตั้งและหนองไผ่ทอง สมาชิกในโครงการสามารถจัดการได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เพราะมีเงินเขวชวนให้เกษตรกรกู้ยืมเลี้ยงไก่ ผู้นำกลุ่ม(ประธาน) มีความเป็นผู้นำสูงทำหน้าที่ผลิตลูกไก่ด้วย และอายุของสมาชิกกลุ่มใกล้เคียงกันในขณะที่เกษตรกรบ้านโนนสวรรค์ สมาชิกในโครงการไม่สามารถจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นบ้านหินตั้งและหนองไผ่ทอง จึงประสบความล้มเหลว

4. การติดตามผลและนิเทศงาน

เกษตรกรส่วนใหญ่ทั้ง 2 หมู่บ้าน ไม่ชอบการบันทึกข้อมูลและไม่ชอบอ่านเอกสารที่ได้รับจากการฝึกอบรม ตลอดจนบางรายเข้ารับการฝึกอบรมแต่ไม่ได้เลี้ยงไก่ให้สมาชิกในครัวเรือนเลี้ยงแทน นอกจากนี้เกษตรกรมักเชื่อฟัง “ เขาว่า ” และทดลองเลี้ยงตาม จึงประสบปัญหาในการจัดการการเลี้ยง การติดตามและนิเทศงานจึงเน้นการแก้ไขปัญหาความผิดพลาดในการจัดการการเลี้ยงไก่แก่เกษตรกรได้ทันต่อเหตุการณ์ อย่างไรก็ตามเกษตรกรได้ตระหนัก และเห็นคุณค่าของเนื้อหาการฝึกอบรม หลังจากบางคนทดลองผิดทดลองถูกในการเลี้ยงไก่มาแล้ว 1 รุ่น

5. การศึกษาสาเหตุการตายของไก่พื้นเมืองลูกผสม

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมแบบจังกอกในหมู่บ้านโดยมีโปรแกรมการป้องกันโรคระบาดที่สำคัญ เช่น นิวคาสเซิล ไข้ฉวย และอหิวาต์ไก่ ทำให้อัตราการตายตามปกติอยู่ในเกณฑ์ต่ำ (0-3.56 %) มีการระบาดของโรคกัมโบโรในไก่ของสมาชิก 3 ราย ทำให้อัตราการตาย 5.50 7.50 และ

61.11% ส่วนฝูงไก่ที่ไม่มีโรคกัมโบโรระบาดระดับภูมิคุ้มกันต่อเชื้อกัมโบโรอยู่ในระดับสูง ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในหมู่บ้านมีระดับภูมิคุ้มกันต่อการได้รับเชื่อนิวคาสเซิล หลอดลมอักเสบติดเชื้อ และกัมโบโร สูง

6. ผลของการถ่ายพยาธิที่มีต่อการเจริญเติบโต และการสร้างภูมิคุ้มกันต่อวัคซีนนิวคาสเซิล และ วัคซีนกัมโบโรในไก่พื้นเมืองลูกผสม

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมในคอกที่เคยเลี้ยงไก่อานานกว่า 1 ปี การถ่ายพยาธิครั้งเดียวเมื่ออายุ 6 สัปดาห์หรือสองครั้งเมื่ออายุ 4 และ 8 สัปดาห์จะช่วยให้การเจริญเติบโตของไก่อดีขึ้น การถ่ายพยาธิครั้งเดียวหรือสองครั้งมีผลทำให้การสร้างภูมิคุ้มกันต่อวัคซีนนิวคาสเซิลดีขึ้น แต่ไม่มีผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันต่อวัคซีนกัมโบโร และการถ่ายพยาธิครั้งเดียวหรือสองครั้งไม่มีผลแตกต่างกันทั้งต่อการเจริญเติบโตและการสร้างภูมิคุ้มกันต่อวัคซีน

7. การศึกษาสมรรถนะการผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสม

ในการเปรียบเทียบสมรรถนะการสืบพันธุ์ของไก่พื้นเมืองลูกผสมที่เลี้ยงในหน่วยทดลองมหาวิทยาลัย หน่วยทดลองบ้านโนนสวรรค์ และหน่วยทดลองบ้านหินตั้งและหนองไผ่ทอง พบว่าหน่วยทดลองบ้านหินตั้งและหนองไผ่ทอง มีประสิทธิภาพสมรรถนะการสืบพันธุ์สูงกว่าหน่วยทดลองบ้านโนนสวรรค์ เช่น ประสิทธิภาพอัตราการผลิตไข่ (108.86 และ 85.33 % ของหน่วยทดลองมหาวิทยาลัย) อัตราการผสมติด (117.03 และ 108.39% ของหน่วยทดลองมหาวิทยาลัย) อัตราการฟักออกของไข่ทั้งหมด (90.69 และ 84.15 % ของหน่วยทดลองมหาวิทยาลัย) แต่ประสิทธิภาพปริมาณอาหารในการผลิตไข่ 1 ฟอง และต้นทุนการผลิตลูกไก่ 1 ตัว ต่ำกว่าหน่วยทดลองบ้านโนนสวรรค์ (95.79 : 115.23 และ 106.24 : 132.39 % ของหน่วยทดลองมหาวิทยาลัย ตามลำดับ)

ในการเปรียบเทียบประสิทธิภาพสมรรถนะการเจริญเติบโต พบว่าไก่ที่เลี้ยงที่หน่วยทดลองบ้านหินตั้งและหนองไผ่ทอง มีประสิทธิภาพสมรรถนะการเจริญเติบโตสูงกว่าหน่วยทดลองบ้านโนนสวรรค์ในแง่ของประสิทธิภาพอัตราการเจริญเติบโตเมื่ออายุ 10 สัปดาห์ และน้ำหนักเพิ่มเฉลี่ยต่อวัน (91.79 : 87.91 และ 91.08 : 87.12 % ของหน่วยทดลองมหาวิทยาลัย ตามลำดับ) แต่ประสิทธิภาพสมรรถนะการเจริญเติบโตต่ำกว่าหน่วยทดลองบ้านโนนสวรรค์ในแง่ของประสิทธิภาพอัตราการแลกเนื้อและต้นทุนการผลิตไก่มีชีวิต 1 กิโลกรัม (126.13 : 125.78 และ 119.10 : 117.54 % ของหน่วยทดลองมหาวิทยาลัย ตามลำดับ)

8. การศึกษาการลดต้นทุนค่าอาหารในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม

ได้ทำการทดลองอาหาร 3 สูตร ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมโดยอาหารสูตรที่ 1 คือ อาหารสำเร็จรูปทางการค้า สูตรที่ 2 คือ อาหารที่มีระดับโปรตีน 20-18 % และอาหารสูตรที่ 3 คือ อาหารที่มีระดับโปรตีน 18-16 % พบว่า อัตราการเจริญเติบโต อัตราแลกเนื้อของไก่ที่ได้รับอาหารสูตรที่ 1 และสูตรที่ 2 ไม่มีความแตกต่างกัน แต่แตกต่างกับที่สูตรที่ 3 (936.77 898.27 และ 827.27 กรัม 3.21 3.44 และ 3.74 ตามลำดับ) และต้นทุนการผลิตต่อน้ำหนัก 1 กิโลกรัมของสูตรที่ 2 ต่ำที่สุด (42.34 37.88 และ 38.48 บาท ตามลำดับ สำหรับไก่ที่เลี้ยงด้วยอาหารสูตรที่ 1 2 และ 3)

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการเผยแพร่เทคโนโลยีการผลิตไก่พื้นเมืองและลูกผสมสามารถมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย น่าจะเป็นกลุ่มที่ก่อตั้งมาแล้วไม่ต่ำกว่า 1 ปี
2. การสำรวจสถานะภาพและปัญหาของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ สมาชิกกลุ่มคนใดที่มีหนี้สินมาก โอกาสจะประสบผลสำเร็จในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมนั้นเป็นไปได้ยาก เพราะไม่มีเครดิตในการกู้ยืมเงิน

3. การฝึกอบรมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม ในกรณีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมเพื่อจำหน่ายเป็นไก่เนื้อนั้น เกษตรกรสามารถรับเทคโนโลยีได้ แม้ระยะแรกเกษตรกรมักจะไม่ทำตาม แต่ในการเลี้ยงรุ่นที่ 2 เกษตรกรจะยอมรับเทคโนโลยีตามที่ได้รับจากการฝึกอบรม สำหรับเทคโนโลยีในการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์เกษตรกรก็สามารถดำเนินการได้ แต่เทคโนโลยีในการฟักไข่โดยใช้เครื่องฟัก เกษตรกรยังทำตามไม่ได้ดีเท่าที่ควร ควรมีการฝึกอบรมแบบเข้มข้นในเรื่องดังกล่าว อนึ่งการบันทึกข้อมูลในการเลี้ยงไก่ ยังเป็นปัญหาใหญ่สำหรับเกษตรกร น่าจะมีการให้ทำแบบฝึกหัดด้วยในระหว่างฝึกอบรม

4. การส่งเสริมการจัดการกลุ่ม ขึ้นกับความเป็นผู้นำของประธานกลุ่ม และอายุของสมาชิกกลุ่ม หากประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มเป็นเพื่อนกัน มีอายุใกล้เคียงกัน การจัดการกลุ่มจะมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการจัดการกลุ่ม คือ การร่วมลงทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต

5. การติดตามผลและนิเทศงาน มีความสำคัญมากในการแก้ไขปัญหาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม เพราะเมื่อทราบปัญหาจะได้ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์ การส่งเสริมเกษตรกรที่ไม่ประสบผลสำเร็จในหลาย ๆ โครงการเนื่องมาจากการติดตามผลและนิเทศงาน

6. ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมแบบขังคอก นอกจากมีโปรแกรมวัคซีนป้องกันโรค นิวคาสเซิล ไข้คาง และอหิวาต์ไก่แล้ว ควรมีโปรแกรมวัคซีนป้องกันโรคกัมโบโรด้วย เพราะจากการศึกษาสาเหตุการตายของไก่พื้นเมืองลูกผสม พบว่ามีการระบาดของโรคกัมโบโรในไก่ของสมาชิกถึง 3 ราย และถ้ามีโรคอื่นเกิดร่วมด้วย เช่น โรคนิวคาสเซิลจะทำให้มีอัตราการตายสูงมาก

7. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมแบบขังคอกบนพื้นควรให้ยาถ่ายพยาธิชนิดเม็ดซึ่งมีตัวยาที่ถ่ายพยาธิได้ทั้งพยาธิไส้เดือน พยาธิไส้ดิน และพยาธิตัวดีด เช่น มีเบนดาโซล เพียงครั้งเดียวเมื่อ 6 สัปดาห์ สำหรับไก่ที่เลี้ยงส่งตลาดเมื่ออายุ 10 สัปดาห์ ส่วนไก่ที่เลี้ยงเป็นพ่อแม่พันธุ์ควรถ่ายพยาธิอีก 2 ครั้ง คือเมื่ออายุ 16 และ 26 สัปดาห์ การถ่ายพยาธินอกจากจะกำจัดพยาธิภายในแล้วยังทำให้การตอบสนองในการสร้างภูมิคุ้มกันต่อวัคซีนนิวคาสเซิลดีขึ้นด้วย

8. สมรรถนะการผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสม

8.1 สมรรถนะการสืบพันธุ์

8.1.1 การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ อาจดำเนินการได้ 2 แนวทาง ดังนี้

ก. ให้มีการคัดเลือกเกษตรกรหัวก้าวหน้า (Innovators) เป็นผู้เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ เพื่อผลิตไข่พันธุ์ โดยเกษตรกรหัวก้าวหน้า 1 คน น่าจะมีหน้าที่ในการกระจายพันธุ์ลูกไก่เป็นเขตไม่ไช่เป็นหมู่บ้าน และเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ในจำนวนที่มากพอในการกระจายพันธุ์แก่ผู้สนใจเลี้ยงในเขต

ข. ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการในท้องถิ่นดำเนินการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์

8.1.2 การฟักไข่ อาจดำเนินการได้ 2 แนวทาง ดังนี้

ก. ให้ส่วนราชการท้องถิ่นดำเนินการฟักเอง หรือรับจ้างฟักไข่แก่เกษตรกรหัวก้าวหน้า

ข. ให้เกษตรกรหัวก้าวหน้าดำเนินการฟักไข่จำหน่ายแก่ผู้เลี้ยงในรายชดชธธรรม

เนื่องจากการฟักไข่เป็นเทคโนโลยีที่ค่อนข้างสูงสำหรับเกษตรกร ดังนั้นจะต้องมีการฝึกอบรมเกษตรกรหัวก้าวหน้าอย่างเข้มข้น และในระยะแรกของการดำเนินการฟักไข่จะต้องมีการติดตามผลและนิเทศงาน เป็นระยะ ๆ อย่างใกล้ชิดโดยหน่วยงานหรือส่วนราชการที่รับผิดชอบ

8.2 สมรรถนะการเจริญเติบโต

1. ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมนั้น ควรมีการรวมกลุ่มกันเลี้ยงเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมและวางแผนการเลี้ยงโดยให้มีไก่ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง ในกรณีขายไก่มีชีวิต

2. ในกรณีที่มีการส่งเสริมให้มีการแปรรูป ทั้งในรูปของไก่ย่าง หรือไก่หนึ่งก็ตาม น่าจะมีการส่งเสริมให้มีไก่ออกสู่ตลาดวันละประมาณ 80-100 ตัว หรือสัปดาห์ละ 560-700 ตัว

3. จำนวนสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมควรมีจำนวน 12 คน ขึ้นกับปริมาณไก่ที่เลี้ยง หากจำนวน 12 คน ควรเลี้ยงคนละ 600-700 ตัว หรือหากมีจำนวน 24 คน ควรเลี้ยงคนละ 300-350 ตัว โดยสมาชิก 2 คน/สัปดาห์เลี้ยงพร้อมกัน ในการเลี้ยงระบบนี้มีระยะพักคอก 14 วัน

4. ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมเพื่อเป็นรายได้เสริมอาชีพหลักของเกษตรกรนั้น เกษตรกรจะต้องสนใจในการเลี้ยง และปฏิบัติตามความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมโดยเคร่งครัด อย่าทดลองผิดทดลองถูก และเกษตรกรจะต้องไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว

5. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมนั้น มีผลผลิตพลอยได้จากการเลี้ยงมากคือ มูลไก่ผสมวัสดุรองพื้นคอก ดังนั้นหากต้องการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร น่าจะมีการใช้ผลผลิตพลอยได้จากการเลี้ยงให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ อาจนำไปเป็นปุ๋ยไม้ผลขึ้นต้น เป็นปุ๋ยในการปลูกผักต่าง ๆ และเป็นปุ๋ยในนาข้าว หรืออาจนำไปเลี้ยงปลาได้ หรือจำหน่ายในราคากระสอบอาหารละ 10 บาท (ไม่รวมกระสอบ)

9. ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมแบบขังคอก ถ้าต้องการให้ไก่มีอัตราการเจริญเติบโตดี สุขภาพแข็งแรงนั้นจะต้องมีการจัดการเกี่ยวกับโปรแกรมวัคซีนอย่างถูกต้อง ในส่วนของอาหารนั้น ในระยะแรก 0-3 สัปดาห์ ควรให้อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาสูงโดยเฉพาะระดับโปรตีนควรจะเป็นอยู่ ในระดับ 20% ในระยะ 3-6 สัปดาห์ และ 6-12 สัปดาห์ สามารถให้อาหารที่มีระดับโปรตีน 18% และ 16% ตามลำดับได้ ในทางปฏิบัติหากเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถจัดซื้อวัตถุดิบมาผสมอาหารเองทั้งหมด อาจใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น ผสมกับหัวอาหารซึ่งเป็นสูตรอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาในส่วนของโปรตีนสูง เพื่อให้ได้อาหารผสมที่มีคุณค่าทางโภชนาเท่ากับความต้องการของไก่ในแต่ละระยะ นอกจากนั้น จากการศึกษาพบว่าราคาอาหารสำเร็จรูประยะ 0-3 สัปดาห์ และ 3-6 สัปดาห์ ในท้องตลาดไม่แตกต่างกันมากนัก ประมาณ 10 บาท/ถุง ในขณะที่ระดับโปรตีนแตกต่างกันถึง 2 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้นอาจทำการทดลองต่อไป โดยใช้อาหารสำเร็จรูประยะ 0-3 สัปดาห์ ในช่วงดังกล่าว แล้วใช้อาหารในระยะ 0-3 สัปดาห์ ผสมกับวัตถุดิบอาหารสัตว์ในท้องถิ่นได้แก่ รำ และปลายข้าว ให้มีระดับโปรตีนใกล้เคียงกับความต้องการในระยะ 3-12 สัปดาห์ อาจจะทำให้สามารถลดต้นทุนค่าอาหารลงไปได้อีก

10. แนวทางในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมไปสู่อุตสาหกรรมขนาดเล็กในท้องถิ่น ควรจะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

10.1 มีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีศักยภาพเข้าร่วมโครงการ โดยการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อพัฒนาเป็นสหกรณ์ในอนาคต

10.2 มีแหล่งสินเชื่อในการดำเนินการ เช่น ธกส. ธนาคารออมสิน ฯลฯ เนื่องจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมเป็นกิจกรรมที่ต้องลงทุนมากพอสมควรในเรื่อง คู้ฟักไข่ พ่อแม่พันธุ์ไก่

- โรงเรือน อาหาร อุกรณ์ในการเลี้ยง เช่น เครื่องกกลูกไก่ เครื่องตัดปากไก่ ที่ทำให้น้ำและอาหาร
- ๓. และถ้าพัฒนาต่อไปให้ครบวงจรอาจจะต้องมีโรงผสมอาหาร และโรงฆ่าไก่ขนาดเล็กของกลุ่ม

10.3 ต้องมีตลาดไก่พื้นเมืองลูกผสมที่แน่นอน ทั้งในด้านตลาดไก่มีชีวิตและไก่ชำแหละ หรือแปรรูป เช่น ทำไก่ย่าง ส่งไก่ชำแหละขายตามสหกรณ์ต่าง ๆ ซูเปอร์มาร์เก็ต หรือเปิดร้านขายไก่ของกลุ่มหรือสหกรณ์เอง เป็นต้น

10.4 ในระยะแรก หน่วยงานของรัฐจะต้องให้การฝึกอบรม ให้ความรู้และเผยแพร่เทคโนโลยีในการผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสม พร้อมทั้งการติดตามงานของกลุ่ม

11. แนวทางการวิจัยและพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสมในระยะยาว มีดังนี้

11.1 ด้านการตลาด ทั้งตลาดไก่มีชีวิต ตลาดไก่ชำแหละและการแปรรูป เนื่องจากการตลาดเป็นหัวใจสำคัญในการผลิต ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีข้อมูลแน่ชัดเกี่ยวกับตลาดของไก่พื้นเมืองลูกผสม

11.2 การลดต้นทุนในการผลิต

ก. ด้านอาหารที่ใช้เลี้ยง เนื่องจากต้นทุนในการผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสม ประมาณ 70% มาจากอาหาร การวิจัยพัฒนาควรเน้นไปในเรื่องการเลือกใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีราคาถูก และศึกษาหาความต้องการโภชนาที่เหมาะสมสำหรับไก่พื้นเมืองลูกผสม

ข. ไก่แม่พันธุ์ ไก่แม่พันธุ์ที่ใช้ในการผสมพันธุ์กับพ่อไก่พื้นเมือง เพื่อผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสม 3 สายเลือด มีราคาค่อนข้างสูง จึงน่าจะมีการวิจัยเพื่อพัฒนาสายพันธุ์แม่ที่เหมาะสม และราคาถูกโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพการไข่ ขนาดลำตัวใหญ่ ให้ลูกมาก และมีรสชาติเนื้อดี และเกษตรกรสามารถเลี้ยงได้ ตั้งแต่อายุ 1 วัน เพื่อทดแทนฝูงแม่พันธุ์เดิม

11.3 โปรแกรมการป้องกันโรคที่เหมาะสม ปัจจุบันโปรแกรมป้องกันโรคสำหรับไก่พื้นเมืองลูกผสม จะให้วัคซีนป้องกันโรคระบาดที่สำคัญ ๆ คือ นิวคาสเซิล ฝีดาษ และอหิวาต์ จึงน่าจะมีการศึกษาโรคระบาดบางโรค เช่น กัมโบโร หลอดลมอักเสบและโรคอื่น ๆ ที่ระบาดเป็นประจำในพื้นที่ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงโปรแกรมการป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองลูกผสม

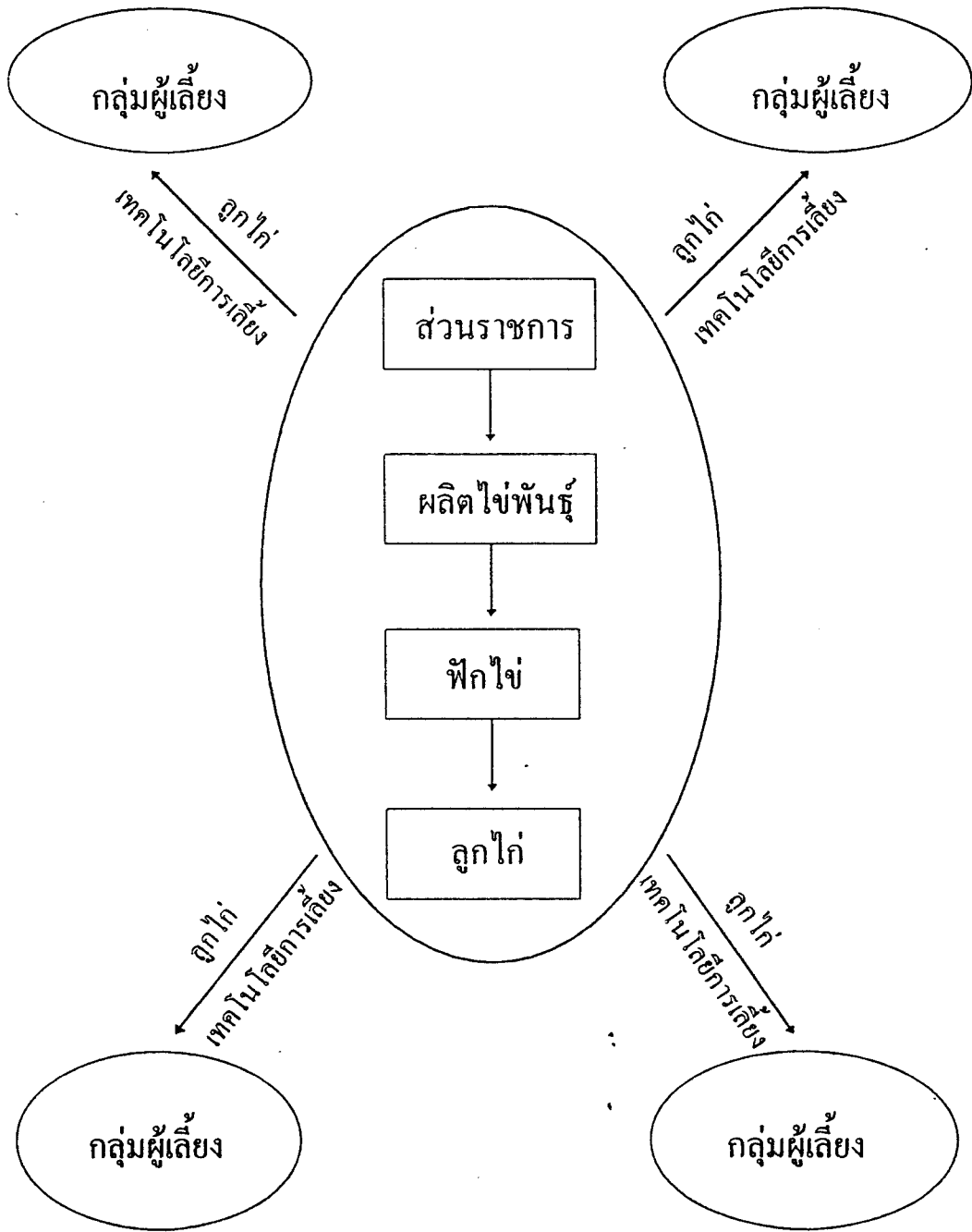
12. ในการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองลูกผสม เกษตรกรที่เคยเลี้ยงมักประสบปัญหา ลูกไก่หายาก และลูกไก่อมีราคาแพง ดังนั้นน่าจะมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือมีแหล่งผลิตลูกไก่จำหน่ายให้เกษตรกรในราคายุติธรรม จึงขอแนะนำ รูปแบบในการผลิตลูกไก่จำหน่ายให้แก่กลุ่มเกษตรกรนำไปเลี้ยงในราคายุติธรรมดังนี้

รูปแบบที่ 1 กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม เป็นรูปแบบที่ส่วนราชการรับผิดชอบในการผลิตลูกไก่จำหน่ายให้แก่กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมในราคายุติธรรม และยังมีหน้าที่ในการฝึกอบรมเทคโนโลยีในการเลี้ยง การติดตามผลและนิเทศงาน (ดูรูปที่ 10.1)

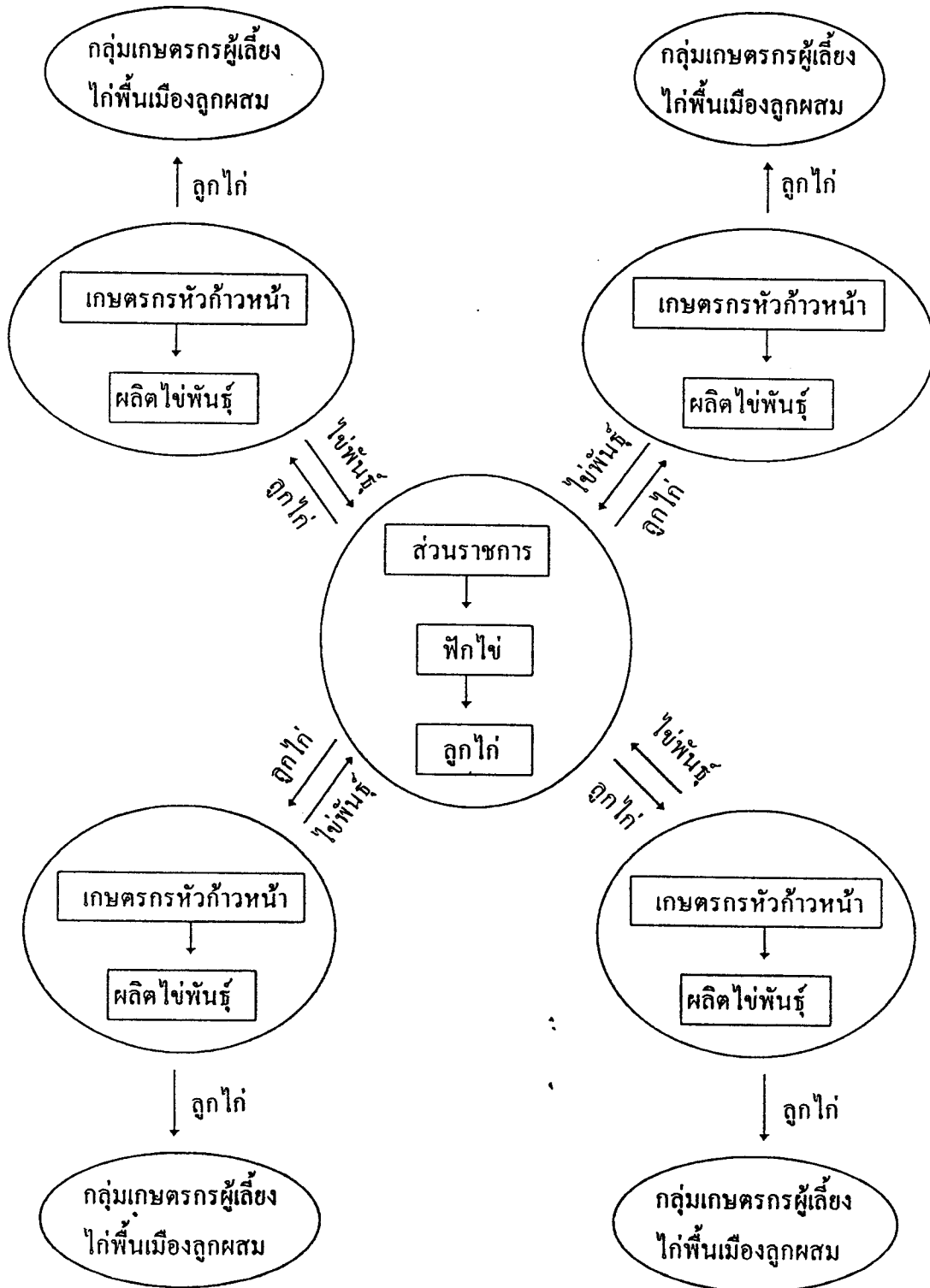
รูปแบบที่ 2 ศูนย์ผลิตไข่พันธุ์และจำหน่ายลูกไก่พื้นเมืองลูกผสมเป็นรูปแบบที่เกษตรกรหัวก้าวหน้าทำหน้าที่เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ เพื่อผลิตไข่พันธุ์ ส่วนราชการทำหน้าที่รับจ้างฟักไข่ เมื่อได้ลูกไก่ก็ส่งคืนเกษตรกรหัวก้าวหน้า เพื่อจำหน่ายแก่กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมในราคายุติธรรม ส่วนราชการยังมีหน้าที่ในการฝึกอบรม ติดตามและนิเทศงานเป็นระยะ แต่ไม่บ่อยเหมือนรูปแบบที่ 1 (ดูรูปที่ 10.2)

รูปแบบที่ 3 ศูนย์ขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองลูกผสมในชนบท เป็นรูปแบบที่เกษตรกรหัวก้าวหน้า รับผิดชอบทั้งหมด ตั้งแต่เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ เก็บและรวบรวมไข่พันธุ์ ฟักไข่ เมื่อได้ลูกไก่แล้ว จึงจำหน่ายให้แก่กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสมในราคายุติธรรม ในรูปแบบนี้ส่วนราชการมีหน้าที่ในการคัดเลือกเกษตรกรหัวก้าวหน้า ฝึกอบรมเทคโนโลยีต่าง ๆ แก่เกษตรกรหัวก้าวหน้าอย่างเข้มข้น ฝึกอบรมเทคโนโลยีการเลี้ยงแก่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม ตลอดจนตลาดและผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองลูกผสม ในรูปแบบนี้ส่วนราชการจะต้องติดตามผลและนิเทศงานอย่างใกล้ชิด จึงจะประสบผลสำเร็จ (ดูรูปที่ 10.3)

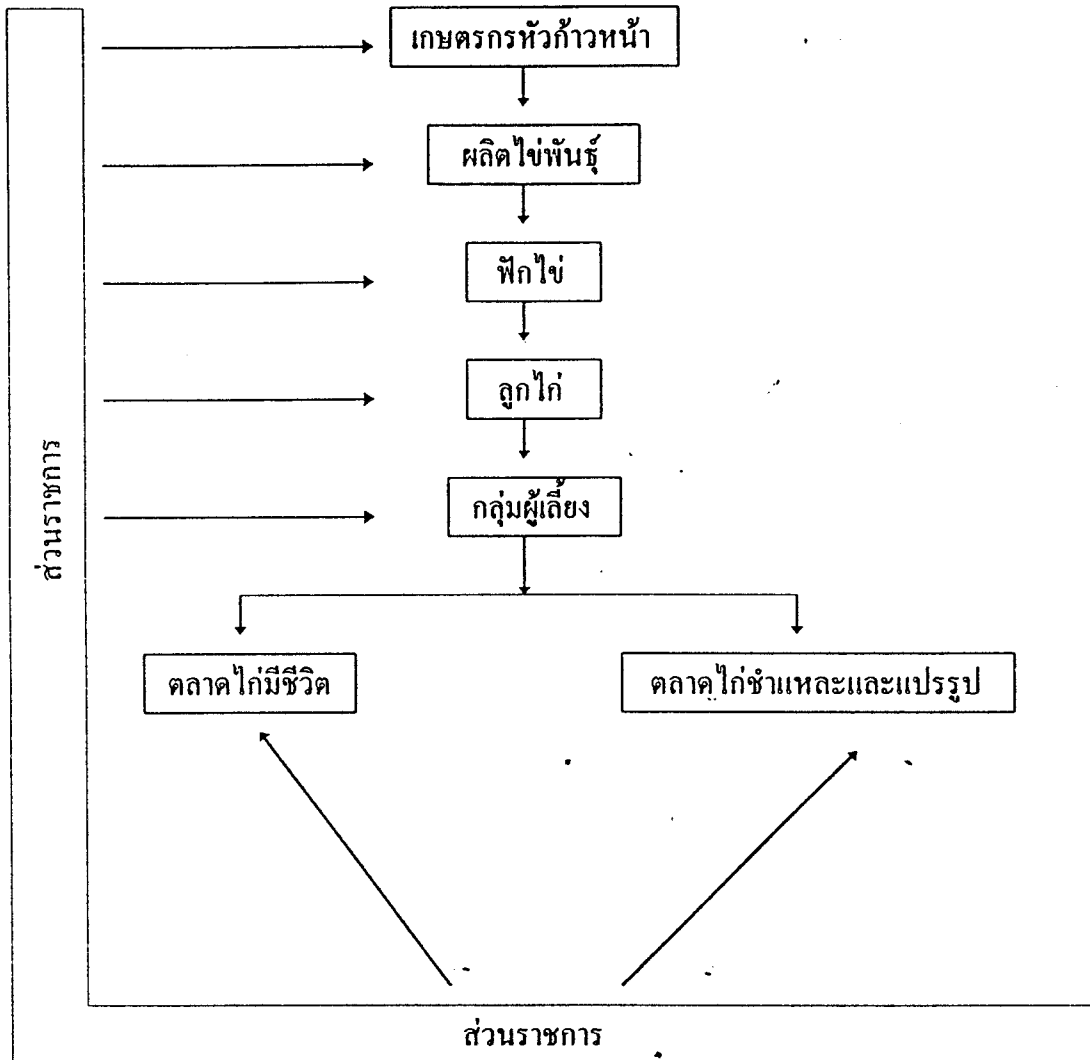
รูปแบบที่เสนอทั้ง 3 รูปแบบนี้ ไม่ใช่รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับทุกพื้นที่ในประเทศ แม้ว่ารูปแบบที่ 3 จะเป็นรูปแบบในอุดมคติ แต่ในการเริ่มต้น น่าจะเริ่มด้วยรูปแบบที่ 1 และพัฒนาเป็นรูปแบบที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

รูปที่ 10.1 การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม รูปแบบที่ 1
(กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม)

รูปที่ 10.2 การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม รูปแบบที่ 2
(ศูนย์ผลิตไข่พันธุ์และจำหน่ายลูกไก่พื้นเมืองลูกผสม)

รูปที่ 10.3 การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองลูกผสม รูปแบบที่ 3
(ศูนย์ขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองลูกผสมในชนบท)